

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 6. maja 1898.

Politiški oddelek.

V varstvo narodnostnih manjšin.

V dunajskem parlamentu razpravljajo o jezikovnem vprašanji. Zanimiva je ta razprava, ki se naslanja na izjavo ministerskega predsednika grofa Thuna, največ zagradelj, ker je prinesla pojasnilo, kako sodita o jezikovnem vprašanji tiste dve stranki, kateri so Slovani smatrali za najpravičnejši, namreč protisemitje in nemška katoliška ljudska stranka. Po pojasnilih princa Lichtensteina in barona Dipaulija je vse nemštvo v Avstrija jedino v tem, da gre nemškemu narodu popolna hegemonija, da morajo Slovani biti deležni manjših pravic kakor Nemci. Facit razprave je: Nemci so vsi jedini v tem, kar zahtevajo, samo niso jedini, kako vlado prisiliti, da prekliče jezikovne naredbe za Češko in Moravsko. Jedni nočejo odnehati od obstrukcije in vstopiti v jezikovni odsek, dokler se naredbe ne prekličejo, drugi pa s tem radikalizmom niso zadovoljni.

Slovanske stranke niso tako jedine. Pač so vse za to, da se izvoli jezikovni odsek, ali o tem, kaj naj ta odsek sklene, niso jednih misli. Čehi in Poljaki so proti temu, da bi se sklenil državni jezikovni zakon, ker so mnenja, da spada jezikovno vprašanje v kompetenco dež. zborov. Slovenci so za to, da jezikovno vprašanje uredi državni zbor, poglavitno zagradelj, ker jim je varovati slovenske rojake na Koroškem, na Štajerskem in na Primorskem, izročene na milost in nemilost brutalnim nemškim oziroma italijanskim večinam.

Vlada je na usta grofa Thuna povedala, da po njenem mnenji se jezikovno in narodnostno vprašanje ne da za celo državo rešiti z jednim samim zakonom, ampak da je treba stvar urediti za posamične kronovine s posebnimi zakoni tako, da bode načela določil državni zbor, podrobnosti pa deželni zbori oziroma vlada naredbenim potom.

Razlika v nazorih je torej jako velika, tako velika, da se po naših mislih ne bo dala premostiti. Po naši sodbi ni upanja, da se doseže v jezikovnem odseku tisto porazumljenje, katero je potrebno, da se začno priprave za uredbo jezikovnega vprašanja. Ako se vladi tudi posreči, pridobiti vse stranke, da odpošljejo svoje zastopnike v jezikovni odsek, s tem še nikakor ni rečeno, da bodo imela posvetovanja tega odseka kak pozitiven uspeh. Debatiralo se bo gotovo mnogo, ali da bi se samo glede kompetence doseglo porazumljenje, tega ne verjamemo, kaj še, da bi se stranke porazumele o podrobnostih.

Tudi slovenski poslanci so, kakor se kaže, tega mnenja, da se obsežni kompleks vprašanj, za katerih rešitev se gre, ne da rešiti v državnem zboru, pač pa sdiho, da bi se dalo doseči porazumljenje mej strankami glede načel v varstvo narodnostnih manjšin. Vsaka stranka ima kje varovati kake manjšine, katere so v nevarnosti, in katerih pravice in eksistence je treba zavarovati za slučaj, da se jezikovno vprašanje prenese iz državnega zbora v deželne zборе. Čehi in Poljki imajo take manjšine v Šleziji, Poljaki tudi v Bukovini, Nemci ne samo da so na Češkem in na Moravskem v manjšini, ampak imajo tudi svoje manjšine na južnem Tirolskem in na Kranjskem, o Slovencih pač ni treba govoriti. Zagotoviti tem manjšinam obstanek in pogoje napredku in razvoju mora biti vsaki stranki na srcu. To se lahko doseže s splošnimi določili, veljavnimi za vse kronovine in v to lahko privolijo tudi najodločnejši avtonomisti kakor Čehi in Poljaki.

Ako store slovenski poslanci v tem oziru svojo dolžnost, ako poskusijo pridobiti parlament za zakon v varstvo narodnostnih manjšin, potem bi Slovenci lahko mirnega srca gledali prizadevanja zapriseženih avtonomistov, da se rešitev jezikovnega vprašanja in kar je drugih, z njim v zvezi stoečih vprašanj, prepusti kompetenci deželnih zborov. Glede varstva narodnostnih manjšin pa bode treba zlasti s češkimi in poljskimi poslanci govoriti resno besedo. Druge stranke se najbrž takemu zakonu ne bi upirale, pač pa se je bati, da se

upro Čehi in Poljaki. V tem slučaju bode pač treba Čehom in Poljakom povedati, da ima tudi slovanska solidarnost svoje meje in da slovenski poslanci niso bili poslani na Dunaj samo za to, da pomagajo do zmage samo avtonomistični ideji, ampak da varujejo svoj narod in vse njegove dele ne samo pred sovražniki, ampak tudi pred prijatelji.

Slovenci imamo za svoje brate na Štajerskem, na Koroškem in na Primorskem le tedaj pričakovati boljših časov in boljših razmer, ako se jezikovno vprašanje reši ali popolnoma ali vsaj deloma — namreč v kolikor se nanaša na varstvo narodnostnih manjšin — v državnem zboru, ker bi naši zunajkranjski bratje bili sicer izgubljeni, ako bi jim Nemci in Italijani po svoji volji določali jezikovne in narodnostne pravice. Zategadelj je želeti in tudi pričakovati, da odnehajo Čehi in Poljaki od avtonomističnega principa, katerega zagovarjajo z veliko vnemo, da odnehajo vsaj v toliko, da se doseže porazumljenje glede varstva narodnostnih manjšin, zakaj če bi tega ne storili, bi se lahko zgodilo, da bodo nekega dne s svojimi pretiranimi avtonomističnimi načeli vred — izolirani.

Bratje Slovani!

Dne 14. rožnika letošnjega leta bode ravno 100 let, ko se je narodil v Hodslavicah, mali moravski vasi, slavni zgodovinar češki Francišek Palacký, katerega je imenovala hvaležna udanost českega naroda po pravici „očetom narodovim“!

Ta spomin budi v srci vseh Čehov resna in globoka čustva hvaležnosti k možu, na čegar delovanju, naporu in znanju sloni v češki zgodovini velepomembno dejstvo našega narodnega prebujenja iz neskončne duševne in gmotne bede, v katero so spravile češki narod bridke nezgode minulih dveh stoletij. To dejstvo pomenja mogočen prehod iz prežalostnega ponižanja in splošnega propada v novo, silno in zdravo življenje, ki sedaj krepko napreduje v vseh plemenitih smerih človeških teženj.

Veliko dejstvo, preporod češkega naroda in njegov povrat k dostojnemu življenju, je v svojem začetku in v daljšem razvitku večinoma delo Franciška Palackega, ki je izkopal z neumorno pridnostjo iz globin pozabljenosti, obdarjen z velikim duhom in prešinjen od vznešene ljubezni k narodu svojemu, veličasten zaklad minulih zgodeb svoje domovine in v obsežnem zgodovinskem delu narisal osodo, nekdanjo moč in pomen Češke, prav v srcu Evrope ležeče države.

Z monumentalnim tem delom je zavrnil nalašč širjene laži in obrekovanja, razjasnil pomenljivi vpliv naroda češkega na politično zgodovino, razvoj kulturni in osvobodjenje človeštva, dokazal pravo njegovo na neodvislo življenje in samostojno mesto mej sočasnimi prosvetljenimi narodi in podal obupajočim novih sil, čilosti in navdušenja k boju za čast in življenje narodovo.

V tem mnogostranskem dolgoletnem boju se je postavil Francišek Palacký na čelo prednih vojev, s svojim

političnim imenom, moško odločnostjo in z nevsakdanjo bistrumnostjo je pripravljajal pot češkemu narodu, premagal vse neštivilne ovire in končno zagotovil njegov obstanek, jasno določil njegov politični program, težeči k svobodi in prostosti vsega človeštva. Znanstveno in politično svoje delovanje je začel Fr. Palacký na široki podlagi slovanski in s tem mnogo prispel k vzajemnemu zbližanju slovanskih plemen, katero se je jasno in izrecno pokazalo na znamenitem shodu avstrijskih Slovanov 1848. l. v Pragi, „h kateremu“, po besedah tega shoda, „so se prvič, odkar nas omenja zgodovina, sešli raztrošeni udje velikega debla slovanskega v lepem številu iz daljnih pokrajin, da bi se zopet liki bratje med seboj mirno posvetovali o skupnih svojih zadevah in se odločno izjavili, da hočejo svoji narodnosti v Avstriji z vsemi dovoljenimi sredstvi pridobiti popolnega priznanja istih pravic v državi, katere uživata naroda nemški in madjarski, zanašajoč se pri tem na močno podporo, katera vre in kipi v vsakem zares svobodnem srcu sa pravično stvar“.

Fr. Palacký je bil celega pol stoletja voditelj duševnega razvitka češkega in si je pridobil za svoj narod neumrljivih zaslug s svojimi „Dějinami národa českého“ in drugimi zgodopisnimi deli, z izdajanjem „Starých letopisů českých“, „Archivu českého“, z ustanovitvijo in vodstvom „České Matice“ in s svojimi deli v Muzeju češkem.

Svět kralj. glav. mesta Prage, v katerem mestu je živel in deloval in katerega častni občan je bil, smatra v prvi vrsti za svojo dolžnost in nalogo, da dostojno počasti spomin velikega Čeha; zato je sklenil počastiti stoletnico rojstnega dne Franciška Palackega z veliko slavnostjo, dostojno njega spominu in narodu, s slavnostjo, pri kateri se položi temeljni kamen spomeniku in katera bo ohranila trajen spomin prihodnjim vekom.

V ta namen je pozval mestni svet skupno z mesti v okolici podpisani slavnostni odbor, da naj izvrši to svojo nalogo kolikor mogoče častno in slovesno.

Slavnosti se bodo vršile 18., 19. in 20. rožnika t. l. v Pragi.

Vabimo k temu dostojnemu izrazu hvaležnosti češkega naroda napram njegovemu velikemu probuditelju vse drage brate po širnih krajih slovanskih, da bi prišli in z nami proslavili spomin velikega Čeha in Slovana in s tem tudi spomin prebujenja češkega naroda in ideje slovanske.

Z odkritosrčno in iskreno udanostjo širimo Vam naproti svoje roke in Vas vabimo k gostoljubnemu svojemu ognjišču, v kraljevsko, zlato, slovansko našo Prago, in Vam kličemo nasproti presrčni

Na zdar!

Dano v Pragi, dne 10. sušca 1898. l.
Odbor za proslavo stoletnice rojstnega dne Franciška Palackega v Pragi.